

Timo Kinnunen
Särkiniementie 16 A 41
70700 Kuopio
Finland

Charles Sanders Peirce - tietoisuus ja synekismi

Tietoisuuden muodot

C.S. Peirce ei keksinyt teoriaansa tietoisuuden kolmijakoisesta luonteesta omasta päästään, vaan kaukaa filosofian hämäristä:

" *Melkein kaikki filosofit tällä vuosisadalla ovat olleet yhtä mieltä siitä, että mielen tilojen (pää)luokat ovat **virittyneys** (Feeling), **tieto** (Knowledge) ja **tahto** (Will). Muutamat heistä käyttivät tätä luokitusta uskoen, että se olisi tieteellisessä mielessä tarkka, mutta luokitus on palvellut hyvää päämäärää. Useimmin se on liitetty saksalaisen filosofian suureen isään, **Immanuel Kantiin**, joka kuoli viime vuosisadan viimeisenä vuonna (note: 1804). **Kant** lainasi luokituksen oppi-isältään **Tetensiltä**, mutta tehdessään niin hän myös muutti täydellisesti **virittyneiden** [Feeling] rajauksia "*

[**Peirce, C.S.** , *Collected Papers of Charles Sanders Peirce* , VII, **Burks, A.W.** , ed., The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge-Massachusetts., § 2., Forms of Consciousness., .540, 1966]

1. Virittyneys [Feeling]

Primesense; Firstness

" *Otetaan esimerkiksi mikä tahansa, mikä on suoraan ja välittömästi tietoisuudessa [Consciousness] minä tahansa hetkenä, juuri niin kuin se on, ilman että huomioidaan sitä, mitä se merkitsee, tai mitkä ovat sen osat, tai mikä sen aiheuttaa, tai mitkä ovat sen suhteet johonkin muuhun kuin itseensä. Tätä **Tetens** tarkoitti **virittyneydellä** [Feeling] ja samassa merkityksessä ja mielessä käytän itse tätä termiä. Esimerkiksi, me istumme juuri nyt tässä huoneessa takan edessä kuunnellen lukemistami. Huomioikaa nyt se, mitä on tietoisuudessanne yhtenä yksittäisenä hetkenä:*

Siellä on yli kaiken yleinen tietoisuus elämästä.

Sitten siellä on tietoisuus vaatteiden aiheuttamista pienistä ihoaistimuksista.

Sitten siellä on sosiaalinen tietoisuus, virittyneys [Feeling] tai sympatia toisia kohtaan.

Sitten siellä on valo.

Sitten siellä on takkatulen aiheuttama lämmöntunne.

Sitten siellä on minun ääneni, mikä minä tahansa pienenä hetkenä on pelkäs tään vain nuotti .

" *Tällä tavalla voin parhaimmillaankin kuvata sitä, mitä tietynä hetkenä on tietoisuudessanne läsnä. Mutta minulta on kulunut huomattavasti aikaa kuvata näitä sisältöjä. Tästä syystä en myöskään ole kuvannut sisältöjä niinkuin ne mielessänne ovat. Kielen luonteesta johtuen olen ollut pakotettu poiminaan ne osasina, mikä vaatii reflektiota, ja reflektio vaatii aikaa. Mutta tietoisuus, niinkuin se tietynä hetkenä on, ei ole samalla reflektoituna ja jaoiteltu osiinsa. Juuri tuona hetkenä kaikki virittyneiden elementit ovat yhdessä ja ovat yksi jakamaton virittyneys ilman osia. Se, mitä olen kuvannut virittyneiden elementeinä eivät ole todellisuudessa virittyneiden elementtejä sellaisina kuin ne ovat virittyneiden kokemuksessa tietynä hetkenä; ne ovat jotakin, jotka näyttävät sellaisina olleen, kun refleктоimme virittyneyttä sen jo mentyä. Kun virittyneys on tunnettu tuona hetkenä itsessään ei osia ole vielä tunnistettu, ja siksi ne eivät ole olemassa virittyneydessä [Feeling] itsessään "*

[**Peirce, C.S.** , *Collected Papers of Charles Sanders Peirce* , VII, **Burks, A.W.** , ed., The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge-Massachusetts., § 2., Forms of Consciousness., .540, 1966]

" Voidaan kysyä, mistä **Tetens** sai ideansa virittyneystensä [Feeling], kognitiosta [Cognitions or Knowledge] -tai tahtomisen akteista [Acts of Willing], joista mieli muodostuu ... hän otti sen antiikin ajattelijoiden retoriikkaa käsittelevistä kirjoituksista. Niissä kehoitetaan puhujaa aloittamaan puheensa luomalla suotuisa virittyneiden tila kuulijoiden mieliin, jotta nämä voisivat seurata mitä hän aikookin esittää heidän ymmärryksilleen [Understandings], mikä tarkoittaa kognitioiden [Cognitions] tuottamista, ja lopulta heidän syyttämistään tahtomisen toimintaan [Action of Will]. Antiikin retooikoille triadinen kytkentä [triad] nimeää kolme mielen tilaa; ja useimmat tämän vuosisadan psykologeista ovat olleet yhtä mieltä siitä, että mielen yleisinä tiloina ovat virittyneisyys [Feeling], kognitio [Cognition] ja tahto [Volition; Will]; mutta mitään jyrkkiä eroja mielen integraalisten tilojen välille ei voida vetää; ja varmaankaan ei sellaisten tilojen kuten virittyneisyys [Feeling], kognitio [Cognition] ja tahto [Will]. On selvää, että me aktiivisesti tiedämme jotakin jokaisena valveillaolomme hetkenä, kuten me myös olemme virittyneitä. Joskään me emme olisi joka hetki tahtomassa [willing] jotakin, niin ainakin reagoimme jatkuvasti ulkomaailmaan ".

[**Peirce, C.S.** , *Collected Papers of Charles Sanders Peirce* , VII, **Burks, A.W.** , ed., The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge-Massachusetts., § 2., *Forms of Consciousness.*, .541, 1966; Ks. myös : **Morris, C.W.** , *Six Theories of Mind* ., Chicago., **Schopenhauerin käsitys tahdosta** , s. 278; **Peirce'n käsitys koko ihmisluonnon symbolisuudesta** , ss. 283-284, 1932]

" Minun mielestäni, pienenä poikkeamana, triadinen kytkentä [Triad] edustaa näitä kolmea radikaalisesti erilaisista tietoisuuden elementtiä, jotka taas puolestaan edustavat kolmea mielen kokonaistilaa, joita meuseimmiten kutsumme virittyneudeksi [Feeling], tietämiseksi [Knowing] ja tahtomiseksi [Willing] ".

[**Peirce, C.S.** , *Collected Papers of Charles Sanders Peirce* , VII, **Burks, A.W.** , ed., The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge-Massachusetts., § 2., *Forms of Consciousness.*, .542-.543, 1966; Ks. myös : **Morris, C.W.** , *Six Theories of Mind* ., Chicago., **Vrt. Schopenhauerin käsityksen tahdosta** , s. 278, 1932]

2. Aistimus

Atersense; Secondness

" Modifikaatio, jollaista ehdotan suhteutuu siihen osastoon, johon aistimus [Sensation] kiinnittyy. Se selittää parhaiten sitä, mitä itse tarkoitan aistimuksella. Aistimus [Sensation] ei ole virittyneisyys [Feeling], vaan eräs sen osa. Aistimuksella [Sensation] on kaksi osaa: virittyneisyys [Feeling], mikä on tunne virittyneiden vakuuttavasta olemassaolosta, tai siitä, että ollaan pakotettuja omaamaan se; sen seuraamuksena on se, että aistimuksen [Sensation] muistaminen ei ole ollenkaan samaa kuin se, että aistitaan. Sillä vaikka läsnä on aina vääjämättömyyttä, jopa muistissa, niin sitä ei voida lainkaan verrata aktuaalisen aistimuksen [Actual Sensation] vääjämättömyyteen. Sillä jos minä muistan tai kuvittelen virittyneiden, niin se, minkä muistan tai kuvittelen on virittyneisyys. En pysty muistamaan tai kuvittelemaan virittyneyttä ilman, että minulla on erityisen vahva tunne silloin ja siellä! Kaikki se olemassaolo, joka virittyneydellä on on jo ollut silloin kun sitä ajatellaan. Mutta aistimus on jotakin, jota minulla ei ole ollut ennenkuin olen toiminut jonkin sellaisen ohjaamana, jota en voi säädellä. Aistimus on tapahtuma, jonka on tapahduttava jonakin erityisenä hetkenä. Verbi 'tuntea' [tai virittyä] sisältää kaiken, sillä ajatella virittyneyttä on sama kuin kokea se. Mutta verbi 'aistia' viittaa olennaiseen, sillä koska tosiasiallinen aistimuksen aisti minen eroaa sen muistamisesta tai sen kuvittelemisesta. On tavallista asettaa 'aistiminen' tietämisen [Knowledge] otsikon alle - ja tämä voi olla, tai ei ole oikeaa kielenkäyttöä [en tee ehdotustani aiheuttaakseni verbaalista väittelyä, mutta kieltäydyn vain luokittelemasta 'aistimusta' tietämyksen otsikon alle...] ".

[**Peirce, C.S.** , *Collected Papers of Charles Sanders Peirce* , VII, **Burks, A.W.** , ed., The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge-Massachusetts., § 2., *Forms of Consciousness.*, .542-.543, 1966]

3. Aistimus, virittyneys ja tahto

Altersense

" *Aistimus [Sensation] sisältää kaksi radikaalisella tavalla erilaista tietoisuuden elementtiä; yksi osa on virittyneudessa olo [Feeling] ja toinen osa oleminen tietoisena siitä, että ollaan pakotettuja 'tuntemaan' tai 'virittymään' tätä erityistä tapausta. Tämä tietoisuus pakosta omaa yleisen liittyvyyden [General Resemblance] tahtomisen [Willing] tietoisuuteen. Tahtominen on oleminen tietoisena siitä, että käytetään voimaa johonkin ilman, että oltaisiin samalla tietoisia tämän tietoisuudenosan ulkopuolisista osista. Mutta tietoisuus voimankäytöstä ja kärsiminen sen seuraamuksista ovat toisistaan erottamattomissa "*

[**Peirce, C.S.** , *Collected Papers of Charles Sanders Peirce* , VII, **Burks, A.W.** , ed., The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge-Massachusetts., § 2., *Forms of Consciousness.*, .542-.543, 1966; Ks. myös : **Morris, C.W.** , *Six Theories of Mind* ., Chicago., **Schopenhauerin käsitys tahdosta** , s. 278, 1932]

" *Otaksukaamme, että harjoitan ryhtiäni nostamalla valtavaa esinettä. Jos yritän nostaa sitä, tunnen sen vetävän käsiäni alaspäin. Mikäli en kärsisi tietoisuudesta, että käsiäni vedetään alaspäin, ei minulla voisi olla tietoisuutta voiman käytöstä, ja siksi oleminen tietoisena jonkin voiman vaikuttamisesta minuun liittyy samaan tietoisuuteen voimani käytön kanssa "*

[**Peirce, C.S.** , *Collected Papers of Charles Sanders Peirce* , VII, **Burks, A.W.** , ed., The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge-Massachusetts., § 2., *Forms of Consciousness.*, .542-.543, 1966]

" *Siksi aistimuksessa oleva vääjäämättömyyden elementti liittyy tahtomisesta tietoisena olemiseen. Molemmat ovat erityisiä tapauksia, joiden täytyy tapahtua määrättyinä ajankohtina, ja [siksi] uneksuminen voiman käyttämisestä eroaa aktuaalisesta voimankäytöstä, kuten uneksuminen aistimuksesta todellisesta aistimisesta. Virittyneys [Feeling] ei ole minua vastaan, eikä myöskään minussa "*

[**Peirce, C.S.** , *Collected Papers of Charles Sanders Peirce* , VII, **Burks, A.W.** , ed., The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge-Massachusetts., § 2., *Forms of Consciousness.*, .542-.543, 1966]

" *Tietoisuus vääjäämättömyydestä aistimuksessa aivan yhtä hyvin kuin tietoisuus tahtomisesta [willing] sisältyvät tietoisuuteen itsestä [self-consciousness] kuten myös siitä, että ollaan jonkin ulkoisen voiman vaikutuksen alaisena [exterior force], josta syystä itse ja ei-itse eroavat toisistaan tässä tietoisuuden lajissa. Aistimus [sense] toimimisesta jotakin vastaan [Reaction] tai taistelusta itsen ja jonkun muun [another] kanssa on juuri sitä, mitä tämä tietoisuus pitää sisällään, tai mistä se koostuu. Siksi annan sille nimen, ja kutsun sitä termillä Altersense . Sillä on kaksi muotoa: aistimus [Sensation] ja tahto [Will]. Niiden välinen ero on siinä, että aistimus on tapaus, jossa virittyneys tuotetaan mieleen [Mind], kun taas tahto minen [Volition; Willing] on tapaus, jossa toive tyydytetään, eli virittyneiden intensiivinen tila redusoidaan. Aistimuksessa virittyneys toimii meitä ohjaavana pakkona, ja tahtomisessa virittyneys pakenee luotamme".*

[**Peirce, C.S.** , *Collected Papers of Charles Sanders Peirce* , VII, **Burks, A.W.** , ed., The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge-Massachusetts., § 2., *Forms of Consciousness.*, .542-.543, 1966]

4. Kognitio

Medisense

" *Aistimuksesta [Sensation] jäljellejäävä osuus kognition [Cognition] tai tietämyksen [Knowledge]*

osiossa jää kokemuksellisuuksina olemattomaksi; aistimuksia käsitellään täällä mediatiivisina kognitioina [Mediative Cognitions]. Tällä tietoihuetetaan [knowledges] niitä jonkin kolmannen idean [Third Idea] kautta, joka ei ole sama kuin itse, joka tietää, tai tiedettävä objekti. Nimitän tätä tietoisuuden osaa termillä **Medisense**. Se on keskiasteen tietoisuus, tai prosessi, jossa jokin ei-itseen luokiteltu [not-self] asetetaan tietoisuuden taustaa vasten. Kaikki tietoisuus [tästä] prosessista kuuluu **Medisenseen** ".

[**Peirce, C.S.** , *Collected Papers of Charles Sanders Peirce* , VII, **Burks, A.W.** , ed., The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge-Massachusetts., § 2., *Forms of Consciousness.*, .544-.545, 1966]

" *Medisense-lohkossa on useita osa-alueita. Siinä esiintyy erotteleva prosessi [separative process], keskipakoinen (Centrifugal) ajattelun tendenssi, jossa jokainen idea, joka on seurausta omasta kehityksestään tulee erotetuksi niistä ideoista, joihin se kytketään. Tätä osa-aluetta nimitetään abstraktioksi* ".

[**Peirce, C.S.** , *Collected Papers of Charles Sanders Peirce* , VII, **Burks, A.W.** , ed., The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge-Massachusetts., § 2., *Forms of Consciousness.*, .544-.545, 1966]

" *Ennenkuin menemme pidemmälle on pari seikkaa, jotka vaativat selitystä. Jokainen tietää että muistikuvat [Recollections] muuttuvat vähitellen himmeiksi ja että mielenkiinnon keskittäminen muistikuviiin tekee ne virittyneet vivideiksi, jotka ennen mielenkiintoa olivat suhteellisen himmeitä. Tämä ei tarkoita sitä, että me muistaisimme kirkkaat värit himmeinä tai kovat äänet heikkoina, tai että mielenkiinto saisi oliivin värin näyttämään omenanvihreältä, tai kuiskauksen kuulostamaan mylvinnältä [Vaikka mielikuvitukseni on hyvin suuressa määrin vastakohta vividille, voin pitää värejä mielessäni enemmän kuin riittä vällä tarkkuudella. Vaikka kuvitelmani ja muistoni ovatkin heikkoja, ne eivät esitä kirkkaita värejä himmeinä]. Muutamia vuosia sitten kun olin Niagaran putouksilla en epäillyt yhtään muistikuvaani [Recollection] putouksen mylvinnästä siinä mielessä, että se olisi muistikuvassani yhtä kovaa kuin se on todellisuudessa. Muistan, kun palasin lapsuudenkotiini pitkän poissaolon jälkeen, havaitsin huoneeni paljon pienemmäksi kuin sen olin muistikuvaani [Recollection] kirjannut. Ensimmäinen kahvikupposeni viisikymmentä vuotta sitten sisältää enemmän aromeja kuin mikään kahvikupillinen voisi koskaan sisältää* ".

[**Peirce, C.S.** , *Collected Papers of Charles Sanders Peirce* , VII, **Burks, A.W.** , ed., The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge-Massachusetts., § 2., *Forms of Consciousness.*, .544-.545, 1966]

" *Niinpä voidaan sanoa, että virittyneyksillä [Feelings] on kahta eri lajia intentiteettiä, joista yksi on virittyneiden itsensä intensiteetti, jonka avulla kovat äänet erotetaan heikoista, kirkkaat värit tummista jne. Toinen on tietoisuuden intensiteetti, joka pitää virittyneiden tietäntäsoiseksi, jonka vuoksi kellon tikitys voidaan loputtomiin kuulla vividimpänä, kuin muistikuva kanuunanlaukauksesta, joka on kuultu viisi minuuttia aikaisemmin. Ensimmäinen laji intensiteettiä on virittyneen tietoisuuden intensiteetti, ja toinen laji **Altersensen intensiteetti**, tai virittyneiden vakuuttavuus. Kutsun viimeksimainittua toiseksi vividiydeksi [vividness]* ".

[**Peirce, C.S.** , *Collected Papers of Charles Sanders Peirce* , VII, **Burks, A.W.** , ed., The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge-Massachusetts., § 2., *Forms of Consciousness.*, .544-.545, 1966]

" *Jatkamme **Medisensen** muotojen tarkastelulla. Olen jo aiemmin puhunut ensimmäisestä Medisense-lajista, abstraktiosta, joka erottelee idean toisista. On olemassa sille vastakkainen vaikutus, jonka kautta jonkin idean vividiyys lisääntyy, ja se antaa sitä kautta ylöspäin suuntautuvan impulssin lukuisille muille ideoille, jotka ovat siihen kytkeytyneet niin, että se muodostaa niiden kanssa yhden Set-asettumon. Lakia, jolla tätä on kuvattu on on sanottu **Ideoiden Assosiaation Laiksi** [The Law of Associations of Ideas], mutta on riittämätöntä kutsua tätä ilmiötä assosiaatioksi, kuten saksalaiset erityisen usein tekevät.*

Assosiaatio on eri asia ".

[**Peirce, C.S.** , *Collected Papers of Charles Sanders Peirce* , VII, **Burks, A.W.** , ed., The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge-Massachusetts., § 2., Forms of Consciousness., .548, 1966]

G.H. Meadin katsoo inhimillisen elämän olevan älyllisyyden rikastumista ja laajentumista - ja on aivankuin **C.S. Peirce** olisi kuvannut tässä tarvittavia prosesseja.

[**Mead. G.H.** , "Scientific Method and the Moral Sciences"., Aikakausjulkaisussa: International Journal of Ethics, Vol XXXIII (1923)]

" *Tässä kohden kiiruhdan kolmanteen **Medisensen** lajiin, mikä sisältää **Idea-Asettumojen Muodostumisen** [Formation of the Sets of Ideas], tai pikemminkin assosiaation. Monet assosiaatioista ovat perittyjä [Inherited], Toiset kasvavat spontaanisti. Loput ovat riippuvaisia siitä **prisiipistä**, että ideat, jotka kerran tuotettiin yhteen, myös jäävät Set-asettumoon. Monet assosiaatiosta ovat pikemminkin satunnaisia!* "

[**Peirce, C.S.** , *Collected Papers of Charles Sanders Peirce* , VII, **Burks, A.W.** , ed., The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge-Massachusetts., § 2., Forms of Consciousness., .550, 1966]

Voidaan sanoa kiteytetysti, että virittyneys [feeling], primesense, ja ensimmäiskokemus [firstness] muodostavat oman tasona. Toisen tasona muodostavat yhdessä aistimus [Sensation], tahto [Will] ja toisennuuskokemus [Secondness]. Tietoisuus kolmennuudesta [Thirdness], ja Medisensen todellisuudesta, eli välittävästä mediumista, Primesensen ja Altersensen prosessien välille muodostuu abstraktion [Abstraction], viittaavuuden [Suggestion], ja assosiaation prosesseissa:

[**Peirce, C.S.** , *Collected Papers of Charles Sanders Peirce* , VII, **Burks, A.W.** , ed., The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge-Massachusetts., § 2., Forms of Consciousness., .551, 1966]

" *Ainut elementti, jota ei voida sisällyttää virittyneiden [Feeling], tietämisen [Knowing] ja tahtomisen [Will] skeemaan on ikävystyneisyys ja pettyneisyys [Fatigue]. Tämä on erittäin tärkeä asia, sillä meidän mentaalinen elämämme ja terveytemme riippuu oletettua suuremmassa määrin ikävystyneisyydestä [Fatigue] kuin voisi ensinäkemältä arvata. Mutta sille ei ole tässä järjestelmässä sijaa. Ainut puolustus, jota voin tarjota on se, ettei ole olemassa suoraa tietoisuutta ikävystyneisyydestä [Fatigue]. Se, että onko tämä riittävä syytöksen aihe vai ei, en ole vielä päättänyt "*.

[**Peirce, C.S.** , *Collected Papers of Charles Sanders Peirce* , VII, **Burks, A.W.** , ed., The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge-Massachusetts., § 2., Forms of Consciousness., .552, 1966; Vrt. sama teossarja ja tekijä, VIII, Correspondence, 12.6. 1902, lett., C.S. Peirce to W. James, p. 195, 1966]

Tietoisuus ja synekismi

Puhuessaan assosiaatiosta [Association] ja mielen laista [The Law of Mind] **C.S. Peirce** katsoo virittyneiden [Feeling] olevan lähinnä tietoisuuden [Consciousness] elementti, jolla on eräitä erityisominaisuuksia:

"... *kuin jokin olisi välittömästi läsnä yhtenä hetkenä [in a moment] niin kuin se olisi vain itseään varten [for itself] - eikä niin, että se olisi delegaatti jonkin sellaisen virittyneiden tilan lähettämänä, joka itse ei olisi läsnä. Tässä mielessä virittyneisyys ei edusta mitään, eikä voi olla jonkin psykologisen tilan datum. Data itsessään on hyvin kompleksi, ja sitä ei käy jakaminen osiinsa eikä se myöskään sisällä virhettä, koska virittyneiden tila ja kokemus ei tähtää yleisiin todistuksiin se aitoudesta. On silti mahdollista, että virittyneenä ei olla oikealla tavalla ja tilaa voidaan myöhemmin luokitella virheellisesti "*.

[**Peirce, C.S.** , *Collected Papers of Charles Sanders Peirce* , VII, **Burks, A.W.** , ed., The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge-Massachusetts., Association., .465, 1966]

Kehollinen tietoisuus ja kuolema

" *Synekismi kieltäytyy uskomasta, että kun kuolema tulee kehollinen tietoisuus [Carnal Consciousness] häviäisi nopeasti. Kuinka asian laita lopulta on, on vaikea sanoa observationaalisen datan täydellisen puuttumisen vuoksi! Tässä, kuten muuallakin on synekistinen ennustus [oracle] enigmaattinen. Mahdollisesti senkaltainen voimakas fiktio, joka on esitetty vastikään E. Stantonin julkaisemassa teoksessa *Dreams of the Dead*, voi olla totta "*

[Peirce, C.S ., *Collected Papers of Charles Sanders Peirce* , VII, Bukrs, A.W ., ed., The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts., *Philosophy of Mind.*, p. 346; *Synechism.*, .574, 1966; Ks. myös saman tekijän käsikirjoitus ., *Immortality in the Light of Synechism*, 1892; Ks. myös : Stanton, E ., *Dreams of the Dead.*, Boston, 1898; Ks. myös : Kinnunen, T ., *Charles Sanders Peirce, koottujen paperien filosofi* ., Jyväskylän yliopisto, filosofian laitos, s. iv, 1986]

Sosiaalinen tietoisuus

Esitellessään teoriaansa synekismistä C.S. Peirce tuottaa tietoisuuteen sosiaalisen aspektin:

" *Edelleen synekismi uskoo, että kehollinen tietoisuus ei ole muuta kuin pieni osa siitä, mitä on ihminen. On myös toisaalta sosiaalinen tietoisuus, jossa yhden ihmisen tietoisuus kehoistuu yhteen toisten tietoisuuksien kanssa, ja joka jatkaa elämäänsä ja hengitystään ja jolla on olemassaoloaan paljon kauemmin mitä pinnallinen tarkkailija voisi kuvitellakaan. Lukijoille ei tarvitse kertoa, kuinka erinomaisesti ajatusta on kehitelty Freytagin 'Kadotetussa käsikirjoituksessa "'*

[Peirce, C.S ., *Collected Papers of Charles Sanders Peirce* , VII, Bukrs, A.W ., ed., The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts., *Philosophy of Mind.*, s. 346; *Synechism.*, .575, 1966; Ks. myös saman tekijän käsikirjoitus ., *Immortality in the Light of Synechism*, 1892; Ks. myös: Freytag ., *Die Verlorene Handschrift* ., Leipzig, 1869; Ks. myös: Kinnunen, T ., *Charles Sanders Peirce, koottujen paperien filosofi* ., Jyväskylän yliopisto, filosofian laitos, s. iv, 1986]

Kaksoistietoisuus

"... *Virittyneudet [Feelings], kuten esimerkkinä niistä punainen, tulevat havaittavaksemme kontrastiuden kautta, mutta kontrastius ei silti muodosta niiden erityisyyttä; virittyneudet ovat läsnä meille sellaisinaan kokonaisuudessaan tietoisuudessamme niin, että jos osaisimme vain valikoida, niin voisimme rajoittaa tietoisuutemme merkitsemään samaa kuin jokin välitön koettavuus on, mutta tällöin sen tulisi olla jotakin, johon analyysin kautta päädytään. On myös olemassa kaksipuoleinen tietoisuus [Double Consciousness], jossa erotamme hallinnassamme olevat elementit siitä, mitä emme hallitse, vaikka erottelun jälkeen tässä tietoisuudessa ei kaksipuoleistavaa rajapintaa olekaan. Erotamme menneen ja nykyisyyden, jossa mennyt on se sisempi maailma, ja nykyisyys ulkopuolinen; nämä yhdistetään virittyneyksillä ja saavutetaan tietoisuus, tai maailma, jossa ei ole erehdystä tai tietämättömyyttä, joiden olemassaolo pakotti reflektioon, että olisi kaksi erillistä maailmaa, joka tietoisuusrakenteena muodostaisi tosiasiamme... Luulen löytyvän kirjoittajia, jotka rajoittavat tietoisuutemme siihen, mikä on mennyttä - erehtyen pitämään sitä sinä, mikä on nykyisyyttä -olettaen ongelman olevan siinä, sanotaanko eksternaalista maailmaa reaaliseksi ja internaalista fiktioksi! Todellinen idealismi, nimittäin pragmatistinen idealismi on sitä, että todellisuus muovataan tulevaisuudeksi Mellonisaatiolla [Mellonization ; kreikk., olla aikeissa tehdä jotakin, olla olemassa, kärsiä], jolla tarkoitan sitä loogista operaatiota, jolla se, joka tulkitaan jo tapahtuneeksi [tätä kuvaa termi *parelythose*] pidetäänkin toistuvana, ja laajentuvana loputtomuutena, etenemällä siten siihen, mikä aina on tuleva olemaan. Tämä edellyttää juuri mellonisaatiota, joka sinällään ei tulevaisuuden reunaehtoja aseta, vaan on tietty muoto vastaanottaa sitä... Myös käsite *todellisuus* derivoidaan mellonisaation kautta kaksipuolisen tietoisuuden siitä osasta, joka aiheuttaa pakotetta. Siksi: jos koetaan, että juuri ajattelun maailma on todellinen, kun se oikein ymmärretään, indefiniittisen tulevaisuuden maailma asettuu yhteyteen sen kanssa, mitä menneisyydessä oletimme tulevaksi "*

[**Peirce, C.S.** , *Collected Papers of Charles Sanders Peirce* , VIII, **Burks, A.W.** , ed., The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge-Massachusetts., 28.9. 1904, lett., C.S. Peirce to W. James; Correspondence., pp. 199-200, 1966; Ks. myös : **Kinnunen, T.** , *Charles Sanders Peirce, koottujen paperien filosofi* ., Jyväskylän yliopisto, filosofian laitos, ss. 64-65, 1986]

C.S. Peircen kanta dualismiin näkyy siinä, mihin rooliin hän sijoittaa ilmiön, jossa jokin nähdään ulkopuolisena ja jokin sellaisena, josta havainnot ja tulkinnat ulkopuolisesta tehdään. Termi *Altersense* viittaa hänellä tapahtumaan, jossa esiintyy kaksipuoleinen tietoisuus [Double Consciousness], jossa minä erottaa itsestään ulkomaailman, kuten hän sanoo:

"... *I will call it Medisense, that is the consciousness of a middle term, or process, by which something not-self is set over against the consciousness. All consciousness of a process belongs to this medisense* ".

[**Peirce, C.S.** , *Collected Papers of Charles Sanders Peirce* ., VII, **Burks, A.W.** , ed., The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts., § 2., Forms of Consciousness., .544-.545, 1966]

Tällaisessa prosessissa ulkomaailmaksi eristetty osio eksternalisoidaan merkeiksi [Signs], ja niiden eksternaalisesta luonteesta johtuen voidaan juontua päätelmään koko todellisuuden kaksijakoisuudesta, mikä tietenkin on virheellinen päätelmä.

Näin **C.S. Peirce** tuottaa nähtäväksemme tavan, jolla persoonat luovat *eksternalisoidut merkit* [Signs], joiden kautta he päätyvät lopulta kontinuumiin maailmaan, joka koostuu eriasteisista symboleista; hän toteaaakin kiteytetysti:

" *Se, että jokainen ajatus on eksternaalinen merkki [Sign] todistaa sen, että ihminenkin on eksternaalinen merkki* ".

[**Peirce, C.S.** , *Journal of Speculative Philosophy*, II, s. 157; Ks. myös : **Morris, C.W.** , *Six Theories of Mind* ., Chicago., ss. 284-285, 1932]

Henkinen tietoisuus

Esitellessään synekismin teoriaansa **C.S. Peirce** tuottaa vision, jossa ihmisellä on [oleva] kyky yltää ikuisiin totuuksiin, jotka ovat materiaalisen todellisuuden tuolla puolen:

"... *Lisäksi ihminen yltää myös henkiseen (spiritual) tietoisuuteen, jonka kautta hän liittyy ikuisiin totuuksiin [eternal verities], joista kaikkeus kokonaisuudessaan kehoistuu. Tämä on arkkityyppinen [archetypal] idea, joka ei voi koskaan olla väärä; tulevan maailman muodon määrää erityinen spirituaalinen kehoistumo!* ".

[**Peirce, C.S.** , *Collected Papers of Charles Sanders Peirce* , VII, **Burks, A.W.** , ed., The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts., *Philosophy of Mind.*, p. 346; *Synechism.*, .575, 1966; Ks. myös saman tekijän käsikirjoitus , *Immortality in the Light of Synechism*, 1892; Ks. myös : **Kinnunen, T.** , *Charles Sanders Peirce, koottujen paperien filosofi* ., Jyväskylän yliopisto, filosofian laitos, s. iv, 1986]

Onko tietoisuus entiteetti?

C.S. Peirce ei pitänyt tietoisuutta entiteettinä, mikä ilmenee mm. eräästä hänen kirjeestään **William Jamesille** :

"... *Artikkelisi tietoisuudesta [Consciousness] tulikin minulle a propos, koska olen itsekin siitä kirjoittamassa, ja olen perehtynyt kirjallisuuteen kirjastoni sallimissa puitteissa! kirjoituksesi saattaa minun ymmälleni ensi katsannossa, ja voisit tehdä minulle palveluksen [se ei liene sinulle kovinkaan*

vaikeaa] selittämällä, mitä tarkoitat kuvaamalla tietoisuutta Entiteettinä [entity]. En usko sinun pystyvän asettamaan väitettäsi julkisesti opponoitavaksi, enkä usko sinun löytävän kirjoittajia, jotka tietoisuutta entiteettinä pitäisivät. Modernissa filosofiassa tällainen käsitteenanto merkitsee, että kirjoittaja olettaa kuvitteellisten opponenttien olevan vamiita hyväksymään ideoita, jotka todellisuudessa ovat liian absurdeja tarkoin määriteltäviksi. Se, mitä tahdot käsitteellä sanoa, ei minulle selviä lainkaan "

[**Peirce, C.S.** , *Collected Papers of Charles Sanders Peirce* , VIII, **Burks, A.W.** , ed., The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge-Massachusetts., Correspondence., 28.9. 1904, lett., C.S. Peirce to W. James, ss. 199-200., 1966; Ks. myös : **Kinnunen, T.** , *Charles Sanders Peirce, koottujen paperien filosofi* ., Jyväskylän yliopisto, filosofian laitos, s. 64, 1986]

Ilmeisestikään **W. James** ei ymmärtänyt **C.S. Peirce**n kirjeen sisältöä; ainakin hän vastasi siihen hyvin nopeasti [jo 30.9.1904] kirjoittaen:

" Minun täytyy myöntää, etten ymmärtänyt kirjeestäsi sanaakaan, ... ja mitä minun entity'yni tulee, ja mitä se yleisemmässä mielessä voisi merkitä, en tiedä. Paitsi että jos se on jotakin, jota ei saata aistimellisesti havainnoida. Artikkelissani termi toimii konstituivana periaattina kaikelle kokemukselle, vasta kohtana tietyille kokemuksellisuuden osien keskinäisille funktioille ja relaatioille. Tällainen erottelu näyttää minusta riittävän selkeältä. ja voisinkin hyvinkin pian lähettää sinulle lukuisia artikkeleja, joissa seikkaa kuvataan lähemmin "

[**Peirce, C.S.** , *Collected Papers of Charles Sanders Peirce* , VIII, **Burks, A.W.** , ed., The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts., Correspondence, 30.9.1904, Lett., W. James to C.S. Peirce, s. 200, alah., 1966; Ks. myös : **Kinnunen, T.** , *Charles Sanders Peirce, koottujen paperien filosofi* ., Jyväskylän yliopisto, filosofian laitos, s. 66, 1986]

C.S. Peircen vastauskirjeen yleissävy **W. Jamesille** olikin siten kysyvä:

"... Haluaisin nyt puhua siitä, mitä tarkoittit sanomalla vain: 'En ymmärtänyt kirjeestäsi sanaakaan' "

[Correspondence, 30.9.1904, Lett., W. James to C.S. Peirce, s. 200, alah. - joka on vastaus **C.S. Peirce**n kirjeeseen Jamesille: Correspondence., 28.9. 1904, lett., C.S. Peirce to W. James, ss. 199-200]

"... ja sitten siitä, mitä oikeastaan sanoit... On hyvin surullista, että kuulen sanottavan lähes joka käänteessä, että se mitä sanon, on käsittämätöntä - juurikaan kenenkään huomioimatta sitä pitkäaikaista ja huolellista tutkimusta kielen parissa, jota olen tehnyt "

[Correspondence., 12.10. 1904, ss. 131-140]

" Kun sanon, että se on äärimmäisen surullista, en tarkoita, ettenkö toivoisi niinkin sanottavan; olen tietoinen siitä, että ajattelutapani ja ilmaisuni ovat kummallisia [gauche], ja että kahdenkymmenen vuoden erakkomainen [recluse life, =live like a hermit, vrt. eremitical life] elämä on tehnyt niistä enenevässä määrin sellaisia. Olisin kiitollinen ihmisille, jotka auttaisivat minua korjaamaan ilmaisujani. Huomaan kuitenkin tässäkin tapauksessa, että pyytäessäni sinulta selitystä ja esittäessäni oman version se johtikin syytöksiin, jossa itseäsi autosuggeroimalla pyrit todistamaan, että kaikki, mitä Peirce sanoo on järjetöntä. Ilmeisesti olet pakottanut itsesi tilaan, jossa et ymmärrä - etkä voisikaan ymmärtää - että se aiheuttaa minulle tiettyä iloa, ja valtuuttaa osaltaan minut peräytymään minulle luontaiseen syvään surumielisyyteen. Onnittelen sinua luonteesi lempeydestä tarjottuasi minulle niin runsaasti viatonta mielihyvää. Kysymykset esitetään kuitenkin yleensä siinä tarkoituksessa, että niihin saataisiin vastaus, ja siinä tarkoituksessa minä kysyin [tarkoitin "käsöin"] yhden tavallisen, psykologiaan liittyvän kysymyksen, enkä ajatellut, että et itse tajuaisi kysymyksen kohteesta mitään, vaikka lienet niin ajatellutkin "

[**Peirce, C.S.** , *Collected Papers of Charles Sanders Peirce* , VIII, **Burks, A.W.** , ed., The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts., Correspondence, 3.10. 1904, lett., C.S. Peirce to W. James, ss. 200-201, 1966; Ks. myös : **Kinnunen, T.** , *Charles Sanders Peirce, koottujen paperien*

Synekismi

Vuoden 1892 tienoilla **C.S. Peirce** kirjoitti käsikirjoituksen synekismista [*Immortality in the Light of Synechism* , 1892], jonka tematiikkaan liittyy seuraava myöhempää kehittelyä kuvaava katkelma ja ajatuskehittely:

" Englanninkielinen termi **synechism** on englanninkielinen vastine kreikankieliselle termille (*synekhismos*, joka on juonnettu kreikankielisestä ilmauksesta *synekhis*], joka tarkoittaa 'jatkuvaa'. Kahden vuosisadan ajan olemme liittäneet sanoihin 'isteja' ja 'ismeja', jotka viittaavat uskonkuntiin, ja ovat keskeisiä käytettyjen kantasanojen merkityksen muodostumisessa. Niinpä materialismi on oppi, jonka mukaan kaikki on materiaa; idealismi on oppi, jonka mukaan kaikki muodostuu ideoista, ja dualismi on filosofia, joka jakaa kaiken kahteen selittävään osioon. Ehdottamani synekismi merkitsee tendenssiä, jonka mukaan kaikkea voidaan pitää luonteeltaan jatkuvana " .

[**Peirce, C.S.** ., *Collected Papers of Charles Sanders Peirce* , VII, **Bukrs, A.W.** ., ed., The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts., *Synechism.*, .565, 1966; Ks. myös saman tekijän käsikirjoitus. , *Immortality in the Light of Synechism*, 1892]

" Olen omistautunut vuosikausien ajan tämän idean kehittelyyn, ja olen äskettäin kirjoittanut joitakin tuloksia **Monist** julkaisuun. Olen määritellyt termin katealueen niin, että jatkuvuus hallitsee kaikkea kokemuksellisuuden aluetta jokaisessa sen elementissäkin. Niinpä myös jokaista propositiota, aina sille rajalle saakka, jossa ne ovat suhteessa kokemuksen tuolle puolen [jota kutsun termillä **Absolute**] voidaan pitää idefiniittisenä kvalifikaationa, sillä **propositiolla, jolla ei ole minkäänlaista suhdetta yhteenkään kokemuksellisuuteen ei ole merkitystä** " .

[**Peirce, C.S.** ., *Collected Papers of Charles Sanders Peirce* , VII, **Bukrs, A.W.** ., ed., The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts., *Synechism.*, .566, 1966; Ks. myös saman tekijän käsikirjoitus. , *Immortality in the Light of Synechism*, 1892]

" *Synekismin periaatteen mukaan ei ole sallittua sanoa, että tasakylkisen kolmion kulmien summa on täsmälleen euklideen geometrian mukainen, mutta voimme sanoa, että se on yhtäsuuri tämän määrän kanssa [+ -] jollakin määrällä, jonka me voimme erittäin vähäisessä määrin kaikista kolmioista mitata. Myöskään emme voi sanoa avaruudella olevan täsmälleen kolmea dimensiota, vaan että kehojen liikkeet näiden dimensioiden ulkopuolella ovat äärimmäisen pieniä. Myöskään ilmiöt eivät ole täydellisen säännöllisiä, vaan niiden säännöllisyyden aste on hyvin korkea* " .

[**Peirce, C.S.** ., *Collected Papers of Charles Sanders Peirce* , VII, **Bukrs, A.W.** ., ed., The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts., *Synechism.*, .568, 1966; Ks. myös saman tekijän käsikirjoitus. , *Immortality in the Light of Synechism*, 1892]

" *Esimerkiksi voimme sanoa fyysisestä ja fyysisestä kontroversiosta, että kaikki ilmiöt ovat sitä yhdeltä osin, vaikka jotkut ovat enemmän mentaalisia ja spontaaneja, toiset enemmän materiaalisia ja säännöllisiä. Kaikissa on silti tietty määrä vapautta tai pakkotahtisuutta [constraint], mikä sallii niille, korjaan, tekee ne teleologisiksi ja tarkoitteisiksi* " .

[**Peirce, C.S.** ., *Collected Papers of Charles Sanders Peirce* , VII, **Bukrs, A.W.** ., ed., The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts., *Synechism.*, .570, 1966; Ks. myös saman tekijän käsikirjoitus. , *Immortality in the Light of Synechism*, 1892]

" *Myöskään synekisti ei voisi sanoa:*

'Olen yksinomaan ja pelkästään omaa itseäni, enkä lainkaan sinua'.

Mikäli omaksut synekismin, on sinun tuomittava [abjure] tämänkaltainen metafysiikka, tai väärä pintty mä, koska kaikki sinun naapurisi ovat, tietyssä määrin, sinua, ja paljon suuremmassa määrin kuin voisit

uskoa -ilman syvää perehtymistä psykologiaan. Todellakin se itseys [selfhood], jolla attributoit itsesi on suurimmalta osin vulgaarein itseriittoisuuden harhaluulo. Kaikki ihmiset, jotka sinuun liittyvät ja elävät kanssasi analogisissa olosuhteissa, ovat myös tietyssä määrin osa sinua, mikä ei tarkoita sitä, että naapurisi olisivat yhtä kuin sinä ".

[**Peirce, C.S.** , *Collected Papers of Charles Sanders Peirce* , VII, **Bukrs, A.W.** , ed., The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts., Synechism., .571, 1966; Ks. myös saman tekijän käsikirjoitus , Immortality in the Light of Synechism, 1892]

" On myös toinen suunta, jossa barbaarista käsitystä persoonallisesta identiteetistä tulisi laajentaa. Eräs brahmaaninen hymni alkaa:

*'Olen puhdas ja rajaton Itse, **JOKA OLEN** [am] onni ja autuus, ikuinen, ilmaantunut [manifest], kaiken sisältävä, ja **JOKA OLEN** [am] substratti kaikelle, jolla on nimi ja muoto',*

*Tämä ilmaisee enemmän kuin nöyrytmys, koska se nielaisee poloisen individuaalin itsen rukoilijan hengessä. Kaikki vuorovaikutus mielestä mieleen [Mind] käy olemisen jatkuvuuden kautta! **Ihminen kykenee kiinnittämään itsensä luomisen draaman rooliin, ja niin pitkälle kuin hän kadottaa itsensä tähän rooliin, miten nöyräosainen rooli onkaan, hän samaistaa itsensä näytelmän kirjoittajaan ".***

[**Peirce, C.S.** , *Collected Papers of Charles Sanders Peirce* , VII, **Bukrs, A.W.** , ed., The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts., Synechism., .572, 1966; Ks. myös saman tekijän käsikirjoitus , Immortality in the Light of Synechism, 1892]

G.W. Morrisin mukaan myös **G.H. Mead** otaksuu, että sentapaiset symbolit, kuten "itse" ja "jotakin" - voivat syntyä vain sellaisissa tilanteissa, joissa "osallinen" voi ottaa toisen rooleja ja virittää itsensä toimimaan samalla tavoin kuin toisetkin saattaisivat virittää "osallista" toimimaan; että siinä samalla ennakoituvat toisenkin mahdolliset tavat vastata virkkeisiin. Tässä kohden **G.H. Meadin** sosiaalisessa painotuksessa ei ole mitään uutta, vaan se vastaa **C.S. Peircen** tulkintaa käsitteiden sosiaalisesta luonteesta, ja käsitystä ihmisestä roolinsuorittajana.

[**Morris, C.W.** , *Six Theories of Mind* , 1932]

" Synekismin mukaan ilmiöiden välillä ei ole mitattavia eroa; sama pätee myös valveillaoloon ja uneen, joiden välistä eroa ei voida mitata:

'When you sleep, you are not so largely asleep as you fancy that you be' ".

[**Peirce, C.S.** , *Collected Papers of Charles Sanders Peirce* , VII, **Bukrs, A.W.** , ed., The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts., Synechism., .573, 1966; Ks. myös saman tekijän käsikirjoitus , Immortality in the Light of Synechism, 1892]
